

Wstęp

Prezentowana wieloautorska książka jest efektem kilkuletniej zespołowej pracy członkiń Zakładu Socjologii Płci i Ruchów Społecznych Uniwersytetu Łódzkiego w ramach projektu badawczego pt. „Kulturowe koncepcje płci i wieku a postawy kobiet i mężczyzn wobec swego zdrowia i wyglądu”, zrealizowanego w latach 2013–2016 pod kierunkiem Ewy Malinowskiej. Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2012/05/B/HS6/03793¹. Jego celem była analiza wpływu kulturowych koncepcji płci (kobiecości i męskości) oraz kulturowych koncepcji wieku (młodości, wieku średniego i starości) na postawy jednostek wobec własnego wyglądu i zdrowia. Koncepcja badań realizowanych w ramach tego projektu wprowadza nową perspektywę teoretyczno-badawczą poprzez wskazanie powiązania płci kulturowej (*gender*) oraz kulturowo określonego wieku i stworzenie nowej kategorii socjologicznej „upłciowionego wieku” (*gendered age*).

Badając postawy kobiet i mężczyzn w różnym wieku wobec wyglądu i zdrowia, traktowanych jako składniki indywidualnego kapitału ludzkiego, podjęto próbę określenia związku między przekonaniami, ocenami i zachowaniami ludzi wobec tych zasobów a funkcjonującymi w świadomości społecznej kulturowymi koncepcjami płci, wieku i upłciowionego wieku. Badania miały charakter jakościowy: zrealizowano 12 sesji zogniskowanych wywiadów grupowych oraz 90 wywiadów swobodnych z kobietami i mężczyznami – zaliczanymi ze względu na wiek metrykalny do ludzi młodych, w wieku średnim i starych, mającymi co najmniej średnie wykształcenie, mieszkańcami dużego miasta – Łodzi. O postawach

1 Czas trwania projektu: 30.01.2013–29.08.2016.

wnioskowano na podstawie deklaracji respondentek i respondentów dotyczących ich wiedzy, emocji i zachowań wobec przedmiotów postawy – własnego wyglądu i zdrowia. Istotne z punktu widzenia badanej problematyki było także poznanie stanu świadomości kobiet i mężczyzn w różnym wieku na temat wpływu kulturowych koncepcji płci i wieku oraz upłciowionego wieku na ich przekonania, oceny i zachowania.

Niniejsza publikacja składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia i bibliografii. Rozdział pierwszy jest wprowadzeniem prezentującym kluczowe koncepcje i ustalenia teoretyczne dotyczące badania postaw wobec zdrowia i wyglądu z perspektywy kulturowych definicji płci i wieku oraz upłciowionego wieku. W części tej przedstawiono również cel, problematykę i założenia metodologiczne zrealizowanych badań. W rozdziale drugim, opartym na wynikach analizy zebranego materiału jakościowego, omówiono zjawisko genderyzacji (upłciowienia) wieku. Zaprezentowano charakterystyki kobiet i mężczyzn młodych, w średnim wieku i starych powstałe w wyniku dyskusji grupowych, a także przeanalizowano społeczne oczekiwania dotyczące zachowań wobec wyglądu i zdrowia formułowane wobec kobiet i mężczyzn w różnym wieku.

Rozdział trzeci poświęcono postawom kobiet i mężczyzn wobec własnego wyglądu. W związku z przyjęciem strukturalnej definicji postawy (za S. Nowakiem 1973), obejmującej komponent poznawczy, emocjonalno-oceniający oraz behawioralny, omówiono kolejno przekonania na temat natury i własności wyglądu jako jednego z zasobów jednostkowego kapitału ludzkiego (sposób opisywania własnego wyglądu, czynniki wpływające na wygląd oraz powody dbania o niego), oceny własnej atrakcyjności fizycznej oraz podejmowane przez jednostki działania wpływające korzystnie i niekorzystnie na ich wygląd. W rozdziale czwartym podjęto problem funkcjonowania w świadomości kobiet i mężczyzn będących w różnym wieku kulturowych (genderowych) uwarunkowań analizowanych postaw wobec wyglądu.

Analogicznie uporządkowana została część książki odnosząca się do postaw kobiet i mężczyzn w różnym wieku wobec własnego zdrowia. W rozdziale piątym przedstawiono rezultaty badania dotyczące poszczególnych elementów tych postaw: komponentu poznawczego (sposób definiowania zdrowia, przekonania na temat czynników wpływających na stan zdrowia oraz powody dbania o zdrowie), komponentu afektywnego (ocena własnego stanu zdrowia) oraz behawioralnego (działania pro- i antyzdrowotne). Konsekwentnie rozdział szósty poświęcony został zagadnieniu kulturowych (genderowych) uwarunkowań postawy wobec zdrowia funkcjonujących w świadomości kobiet i mężczyzn w różnym wieku. W zakończeniu autorki zaprezentowały najważniejsze wnioski oraz refleksje dotyczące zrealizowanego projektu badawczego. Choć

książka stanowi całość obejmującą różne aspekty omawianej problematyki, to każdy podrozdział (a tym bardziej rozdział) książki można traktować jako osobny i kompletny artykuł.

Autorki pragną podziękować wszystkim osobom, które współpracowały z nimi w trakcie realizacji projektu badawczego, na różnych jego etapach, m.in. w procesie zbierania materiału badawczego i jego opracowania. Wyrazy wdzięczności należą się zwłaszcza doktorantkom z Zakładu Socjologii Płci i Ruchów Społecznych: Katarzynie Łuczak oraz Malwinie Pietrzyk-Jagielskiej. Dziękujemy także kolegom z zaprzyjaźnionych jednostek naukowych: Kamilowi Brzezińskiemu z Katedry Socjologii Wsi i Miasta Uniwersytetu Łódzkiego oraz Jakubowi R. Stempniowi z Zakładu Socjologii Uniwersytetu Medycznego w Łodzi.

Autorki